

Лозовська Н.М., к. е. н.,
викладач економічних дисциплін
Вінницький коледж

Національного університету харчових технологій

Рожко З.П., викладач економічних дисциплін
Вінницький коледж

Національного університету харчових технологій

Струс Л.А., викладач економічних дисциплін
Вінницький коледж

Національного університету харчових технологій

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ

Лозовська Н.М., Рожко З.П., Струс Л.А. Сучасний стан та потенціал розвитку м'ясопереробної галузі. У статті досліджено динаміку поголів'я ВРХ, корів, свиней, овець, кіз і птиці на прикладі Вінницької області. Здійснено оцінку діяльності м'ясопереробних підприємств Вінницької області за асортиментом і середньою виробничою потужністю. Наведено напрями державної підтримки галузі тваринництва на 2018 р.

Ключові слова: м'ясо, м'ясна промисловість, підприємства, тваринництво, ефективність тваринницької галузі.

Лозовская Н.Н., Рожко З.П., Струс Л.А. Современное состояние и потенциал развития мясоперерабатывающей отрасли. В статье исследована динамика поголовья КРС, коров, свиней, овец и коз, птицы на примере Винницкой области. Осуществлена оценка деятельности мясоперерабатывающих предприятий Винницкой области по ассортименту и средней производственной мощности. Приведены направления государственной поддержки отрасли животноводства на 2018 г.

Ключевые слова: мясо, мясная промышленность, предприятия, животноводство, эффективность животноводческой отрасли.

Lozovska N. M., Rozhko Z.P., Strus L.A. The Current State and Potential of the Development of Meat Processing Industry. The article investigates the dynamics of cattle, cows, pigs, sheep, goats and poultry based on the example of Vinnytsia region. The activity of the meat processing enterprises of Vinnytsia region is evaluated for assortment and average production capacity. The article provides directions of state support for the livestock sector in 2018.

Key words: meat, meat industry, enterprises, animal husbandry, efficiency of livestock industry.

Постановка проблеми. М'ясо – це продукт харчування першої необхідності, котрий не має аналогів і повноцінних продуктів-замінників. М'ясна промисловість займає особливе місце серед галузей промисловості країни. М'ясопереробний комплекс є основним складником агропромислового комплексу України. Важливість цього комплексу визначається насамперед цінністю м'ясної продукції, а також сільськогосподарським потенціалом України, що дає змогу повністю забезпечувати внутрішні потреби країни та збільшувати експортний потенціал м'ясопереробної галузі. Ринок м'яса та м'ясопродуктів є повністю залежним від сировинної бази м'ясопереробного комплексу, тому питання дослідження розвитку м'ясопереробної галузі є важливим і актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами дослідження сучасного стану та потенціалу розвитку м'ясопереробної галузі України займалися М.П. Денисенко, П.О. Заремба, М.В. Руденко та багато інших учених.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сучасного стану м'ясопереробної галузі України та формування основних орієнтирів розвитку галузі на прикладі Вінницького регіону.

Виклад основних результатів. М'ясна промисловість вважається однією з провідних галузей харчової промисловості в Україні. На ефективність роботи м'ясопереробної галузі впливає якісна сировинна база, тому доречним є дослідження динаміки вирощування поголів'я ВРХ, корів, свиней, овець та кіз, птиці в Україні та Вінницькій області зокрема.

Серед регіонів України в січні-грудні 2016 р. лідерами з реалізації на забій худоби та птиці всіма категоріями господарств є Вінницька, Черкаська, Дніпропетровська та Київська області, які разом реалізували на забій 45,2% худоби і птиці від загальних обсягів реалізації у цілому в державі (3 294,2 тис. т). Загальний показник із вирощування худоби та птиці на сільськогосподарських підприємствах у січні-грудні 2016 р. збільшився

проти відповідного періоду минулого року на 7,6 тис. т за рахунок збільшення вирощування птиці на 17,2 тис. т. Вирощування великої рогатої худоби зменшилося на 3,2 тис. т, свиней – на 6,1 тис. т [1].

У табл. 1 та на рис. 1 наведено динаміку вирощування поголів'я ВРХ, корів, свиней, овець та кіз, птиці за період 2010-2016 рр. у Вінницькій області.

Аналізуючи табл. 1, необхідно зазначити, що в 2010-2016 рр. м'ясопереробна галузь потерпала від зменшення кількості ВРХ, корів, свиней, вівець та кіз. Поголів'я ВРХ, корів зменшувалося на протязі шести років, поголів'я свиней, овець та кіз, птиці збільшувалося.

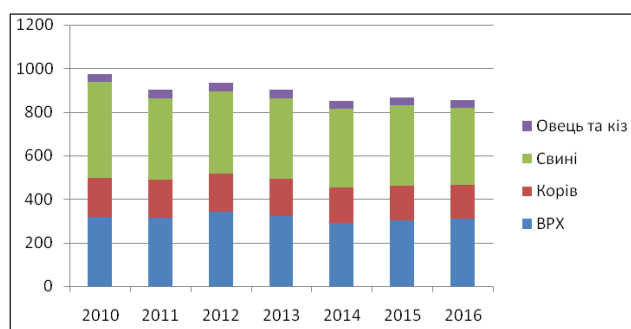

Рис. 1. Поголів'я ВРХ, корів, свиней, овець та кіз за період 2010-2016 рр., Вінницька область (тис. голів)

Джерело: згруповано авторами на основі [8]

Стрімкий розвиток птахівництва в Україні спричинений потребами населення щодо дієтичних та порівняно недорогих м'ясних виробів. Аналізуючи рис. 2, необхідно зазначити, що поголів'я птиці з кожним роком збільшувалося, але за період 2015-2016 рр. скоротилося на 1 270,7 тис. голів.

Проаналізувавши поголів'я худоби в Україні (рис. 3), можна сказати, що протягом останніх 25-ти років поголів'я великої рогатої худоби скоротилося майже в сім разів – із 24,6 млн. голів до 3,8 млн. голів, у тому числі поголів'я корів – у чотири рази, з 8,4 млн. голів до 2,2 млн. голів [9].

Надзвичайно негативна динаміка спостерігається й у виробництві основних видів продукції тваринництва. За останні 25 років в Україні виробництво м'яса скоротилося майже вдвічі, з 4 млн. т до 2,3 млн. т, виробництво молока – вдвічі, з 22,4 млн. т

до 10,6 млн. т, а виробництво вовни взагалі майже в 14 разів, з 26,6 тис. т до 2,3 тис. т [9].

Рис. 2. Поголів'я птиці за період 2010-2016 рр., Вінницька область (тис. голів)

Джерело: згруповано авторами за даними [8]

Сегмент м'ясної переробки займає достатньо велику нішу в харчовій промисловості України, поступаючись за обсягами реалізованої продукції лише секторам молочного виробництва та виробництва напоїв [1, с. 146]. Поголів'я ВРХ і свиней у країні скорочувалося впродовж останніх чотирьох-п'яти років і, як наслідок, на початок 2017 р. було найнижчим із 2010 р. по свинях, а по ВРХ узагалі було найнижчим за всю історію незалежної України. Порівняно з попереднім роком кількість ВРХ зменшилася на 2%, а свиней – на 6% [1].

У Вінницькій області функціонують підприємства м'ясної галузі, серед них є такі, що займають перші місця в Україні з виробництва м'яса та м'ясних продуктів, а саме:

– ТОВ «Барський птахокомбінат», Барський р-н, м. Бар (офіційний сайт: <http://bpkombin.com.ua/>). На даному м'ясокомбінаті здійснюється виробництво ковбасних виробів, напівфабрикатів, м'ясних продуктів; середня виробнича потужність на рік – 13 тис. т;

– ПАТ «Птахокомбінат «Бершадський», що знаходиться в Бершадському районі, с. Війтівка (офіційний сайт: <http://ptax.pat.ua>). На підприємстві виготовляється м'ясо бройлерів, включаючи субпродукти I категорії, ковбасні вироби, паштети, консерви та інші супутні товари; середня виробнича потужність на рік – 15 тис. т;

– Споживче товариство «Надія», Бершадський р-н, м. Бершадь. На підприємстві виготовляються ковбаси напівкопчені, ковбаси варені та сардельки,

Таблиця 1

Поголів'я ВРХ, корів, свиней, овець та кіз, птиці за період 2010-2016 рр. у Вінницькій області (тис. голів)

Вид тварин	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
ВРХ	317,2	313,4	343,4	322,4	291,1	300,7	308,8
Корови	179,1	174,1	173	170,9	161,8	159,8	157,7
Свині	439,6	373,6	377,5	370	362	370,6	351,3
Вівці та кози	37,7	40,3	40,6	36,8	34,8	33,9	38,3
Птиця	10285,3	9859,4	13805,5	23295,8	27012,5	28920,1	27649,3

Джерело: згруповано авторами на основі [8]

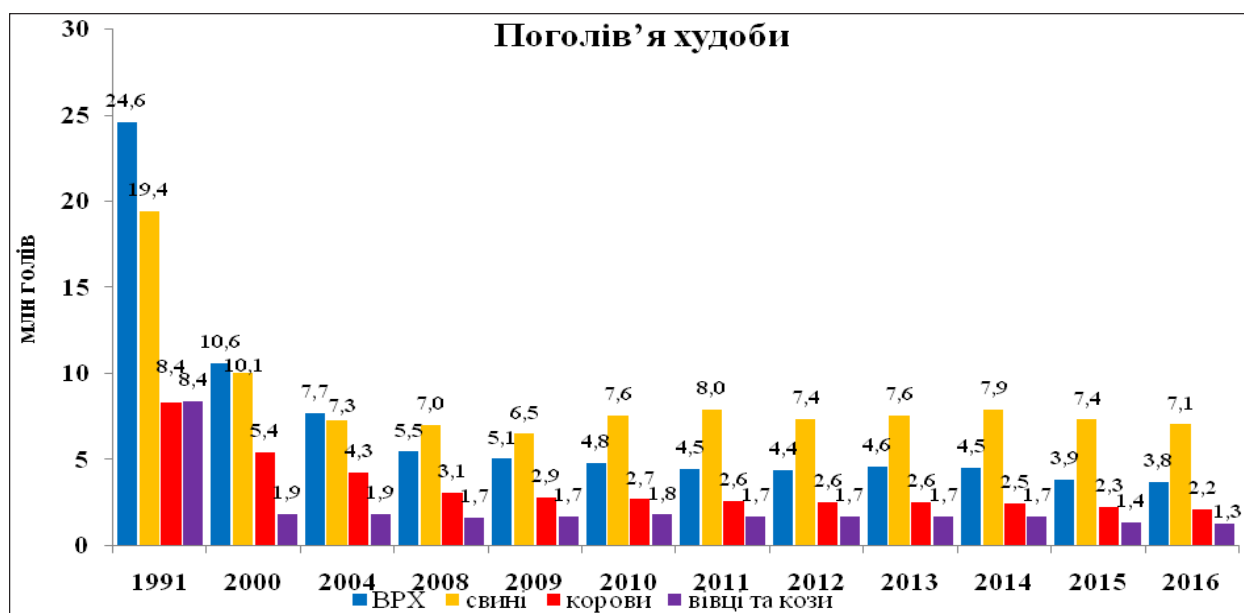

Рис. 3. Поголів'я ВРХ, свиней, корів, овець та кіз за період 1991-2016 рр. в Україні

Джерело: згруповано авторами на основі [9]

копченості; середня виробнича потужність на рік – 17 тис. т;

– ТОВ «Ковінко Ковбаси», що знаходиться Вінницький р-н, с. Лука-Мелешківська (офіційний сайт: <https://www.kovinkokovbasi.business-guide.com.ua/>). На підприємстві здійснюється виробництво м'ясних продуктів, м'яса та субпродуктів, проводиться оптова та роздрібна торгівля м'ясними продуктами та субпродуктами; середня виробнича потужність на рік – 650 т;

– ТОВ «Вінницько-Хуторянський м'ясопереробний комбінат», Вінницький р-н, с. Вінницькі Хутори (офіційний сайт: ardvin.org.ua/.../197-tov-vinnitsko-khutoryanskij-m-yasoper). На підприємстві виробляється м'ясо свинини та яловичини в напівтушах; середня виробнича потужність на рік – 50 т;

– ТОВ «Лучанка», Вінницький р-н, с. Лука-Мелешківська (офіційний сайт: <http://kovbaskoff.com.ua/index.php/news>). На підприємстві виготовляють м'ясні та ковбасні вироби; середня виробнича потужність на рік – 45 т;

– ПП «Гайсин-м'ясокомбінат», м. Гайсин. Підприємство виготовляє м'ясо, включаючи субпродукти, ковбасні вироби; середня виробнича потужність на рік -13 т;

– ТОВ ВІК «Приборівські ковбаси», Липовецький р-н, смт. Турбів (офіційний сайт: <http://ardvin.org.ua/company/bizkolo/270-tov-vik-priborivskikovbasi>). Асортимент продукції: виробництво ковбасних і м'ясних виробів; середня виробнича потужність на рік -12 т;

– ТОВ «Літинський м'ясокомбінат», Літинський р-н, смт. Літин, (офіційний сайт: <http://lmk-lider.com.ua/>). На підприємстві здійснюється виробництво ковбасних виробів, субпродуктів, м'яса; середня виробнича потужність на рік -100 т;

– ТОВ «Оратів м'ясо», Оратівський р-н, смт. Оратів (офіційний сайт: <http://orativ-myaso.business-guide.com.ua/>) На підприємстві здійснюється виробництво м'яса свинини і м'яса яловичини; середня виробнича потужність на рік -18 т;

– ПАТ «Тростянецький м'ясокомбінат», Тростянецький район, смт. Тростянець (офіційний сайт: <http://meat-trostianets.com.ua/>). На підприємстві виготовляються м'ясо, ковбасні та субпродуктові вироби; середня виробнича потужність на рік – 300 т;

– Тульчинський м'ясокомбінат ТОВ «ТЕРРА ФУД», Тульчинський район, м. Тульчин (офіційний сайт: <http://terrafoodgroup.com/>). На підприємстві здійснюється виробництво ковбасних виробів, м'яса та м'ясопродуктів; середня виробнича потужність на рік – 367 тис. т;

– ПАТ «Козятинський м'ясокомбінат», м. Козятин (офіційний сайт: <http://kpp.org.ua/>). Виготовляються м'ясо яловиче в напівтушах, м'ясо яловиче жиловане, субпродукти яловичі, м'ясні напівфабрикати, ковбасні вироби, копченості; середня виробнича потужність на рік – 200 тис. т;

– ТОВ «Вінницька птахофабрика», Тростянецький р-н. (офіційний сайт: www.mhp.com.ua/ru/operations/op-vinnitskaja-ptitsefabrika-oao-mkhp). Вирощування птиці та її переробка; середня виробнича потужність на рік – 566 тис. т;

– ТОВ «РИТОН», м. Вінниця (офіційний сайт: <http://riton-ltd.business-guide.com.ua/>). Виготовляються свинина, яловичина, заморожені напівтушки; середня виробнича потужність на рік – 120 тис. т.

Характеризуючи підприємства, необхідно зазначити, що найбільшими виробниками м'ясних продуктів у Вінницькій області є ТОВ «Вінницька птахофабрика», ПАТ «Козятинський м'ясоком-

бінат», ПАТ «Гростянецький м'ясокомбінат», ТОВ «Ковінько Ковбаси», ТОВ «Літинський м'ясокомбінат», на яких виробнича потужність сягає від 100 до 650 тис. т.

У результаті проведення досліджень прослідковується тенденція до зниження поголів'я, тому державою здійснюється підтримка галузі тваринництва.

Дослідимо обсяги прямої бюджетної підтримки тваринницької галузі в Україні (рис. 4).

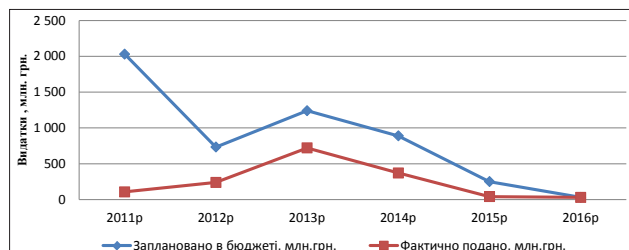

Рис. 4. Видатки за бюджетною програмою КПКВК 2801540 «Державна підтримка галузі тваринництва»

Джерело: складено авторами за [5]

За період 2011-2016 рр. очевидно є загальна спадна динаміка державних видатків у галузі тваринництва. У запланованих видатках бюджету за аналізований період відбулися такі зміни відповідно до 2011 р.: у 2012 р. – зменшення у 2,8 рази, у 2013 р. – у 1,6 рази, у 2014 р. – у 2,3 рази, у 2015 р. – зменшення у вісім разів, а в 2016 р. – у 67 разів. Також існує значна невідповідність між запланованими видатками та фактично поданими. Найбільше відхилення у 2011 р. – у 19 разів, а найменше – у 2016 р.

Оскільки сьогоднішня вимагає розвитку АПК України та включення до світового продовольчого ринку, постає питання підвищення продуктивності сільського господарства, адже, Україна на третину використовує ресурсний потенціал. За показниками ефективності виробництва вітчизняні виробники

відстають від розвинутих країн. За даними ФАО, Україна за продуктивністю корів удвічі поступається Канаді [13].

Для підвищення ефективності галузі тваринництва в 2017 р. з державного бюджету в рамках програми КПКВК 2801540 «Державна підтримка галузі тваринництва» виділено 170 млн. грн., що в 5,7 рази більше, ніж у 2016 р.

Для збільшення поголів'я ВРХ, обсягу виробництва м'яса, поліпшення генетичного потенціалу сільськогосподарських тварин у 2018 р. державою заплановано фінансову підтримку в сумі 4 млрд. грн., що у 23,5 рази більше, ніж у 2017 р., та у 133 рази більше, ніж у 2016 р. (табл. 2). Такої підтримки тваринницької галузі не було за всі роки незалежності України.

Найбільшу частку в загальному обсязі коштів становлять відшкодування вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, доїльних залів, підприємств із переробки сільськогосподарської продукції – 30% та компенсація вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів за рахунок банківських кредитів – 27,5%.

Виробники під час будівництва чи реконструкції тваринницьких ферм мають право на:

- компенсацію 25% кредиту (ставка 3% у гривні до п'яти років), залученого на будівництво комплексів;
- компенсацію 30% вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів без залучення кредитних ресурсів.

На спеціальну бюджетну дотацію за утримання корів молочного, молочно-м'ясного та м'ясного напрямку продуктивності передбачено 12,5% коштів. Кожне сільськогосподарське підприємство зможе отримати дотацію у розмірі 1 500 грн. на рік за утримання дійної корови.

Частка спеціальної бюджетної дотації за вирощування молодняка великої рогатої худоби в господар-

Таблиця 2

Напрями розподілу коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою 2801540 «Державна підтримка галузі тваринництва» на 2018 р.

Найменування напрямку	млн. грн.
Часткова компенсація відсоткової ставки за банківськими кредитами, залученими для покриття витрат, пов'язаних із провадженням діяльності в галузі	200
Часткова компенсація вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів за рахунок банківських кредитів	1100
Спеціальна бюджетна дотація за утримання корів молочного, молочно-м'ясного та м'ясного напрямку продуктивності	500
Спеціальна бюджетна дотація за вирощування молодняка великої рогатої худоби, який народився в господарствах фізичних осіб	700
Часткове відшкодування вартості закуплених для подальшого відтворення племінних тварин та ембріонів великої рогатої худоби, які мають племінну (генетичну) цінність	300
Часткове відшкодування вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, доїльних залів, підприємств із переробки сільськогосподарської продукції	1200
Усього	4000

Джерело: складено авторами за [12]

ствах фізичних осіб становить 17,5%. Скористатися дотацією у сумі 2 500 грн. за голову на рік зможуть домогосподарства, які вирощують ВРХ.

Агровиробники, що купують племінних тварин, зможуть отримати компенсацію 50% вартості високопродуктивного поголів'я, а також біологічного матеріалу та ембріонів.

Такі напрями видатків у тваринництві дадуть змогу збільшити поголів'я худоби та утримувати ціни на м'ясу продукцію в Україні, зокрема й на Вінниччині.

Важливим завданням держави є підтримка фермерських господарств. В Україні налічується близько 40 тис. фермерських господарств, із них 1 925 – у Вінницькій області, тому на розвиток фермерських господарств державі потрібно виділяти більше коштів [4].

Для підтримки такої діяльності у Вінницькій області діє Програма розвитку особистих селянських, фермерських господарств, кооперативного руху на селі та дорадництва на 2016-2020 рр. [9].

Фермерські господарства отримують доступ до дешевого кредитного ресурсу. 44 суб'єкти господарювання отримали на реконструкцію тваринницьких приміщень, розвиток інфраструктури зберігання с/г продукції, придбання обладнання для переробки с/г продукції пільгових кредитів на суму 7,3 млн. грн. У 2018 р. на надання пільгових кредитів особистим селянським, фермерським господарствам, кооперативам та іншим суб'єктам господарювання на селі з обласного бюджету виділено 1,5 млн. грн. [7].

Держава сприятиме розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у тваринництві, покриваючи 70% витрат на купівлю нового обладнання для них.

На нашу думку, основними орієнтирами розвитку м'ясопромислового комплексу України мають бути:

- забезпечення підприємств кваліфікованими спеціалістами;
- впровадження супутнього виробництва з відходів виробництва;
- впровадження ресурсозберігаючих екологічно чистих технологій у виробництво;
- технічне переоснащення та оновлення і модернізація основних засобів;
- підвищення конкурентоспроможності підприємств м'ясої промисловості;
- зміцнення експортних позицій країни на світовому рівні, розвиток експортного потенціалу;
- вдосконалення державної підтримки тваринницької галузі;
- участь українських м'ясопереробних підприємств у міжнародних виставках;
- підвищення рівня якості харчових продуктів, упровадження системи НАССР (системи управління безпекою харчових продуктів);
- створення вертикально інтегрованих агрохолдингів, що дасть змогу зменшити собівартість виготовленої продукції та формувати ефективну цінову політику;
- формування ринку органічних м'ясних продуктів, що має стати перспективою м'ясої галузі.

Висновки. Отже, дотримання зазначених орієнтирів розвитку м'ясопереробних підприємств та всіх учасників ринку м'ясопродуктів дасть змогу підвищити ефективність підприємств м'ясопереробної галузі, зміцнити конкурентні переваги на зовнішньому ринку та закріпити позиції на внутрішньому ринку.

Список літератури:

1. Бойко В.І., Мамчур Л.В. Ринок м'яса: світові тенденції регіонального розвитку та виробництва. Економіка АПК. 2016. № 1. С. 145-148.
2. Денисенко М.П. Проблеми та перспективи розвитку м'ясного скотарства в Україні. Ефективна економіка. URL: www.economy.nayka.com.ua.
3. Заремба П.О. Розвиток м'ясопереробної промисловості України: проблемні питання та шляхи їх вирішення. Вісник економічної науки України. 2005. № 2/8. С. 124-126.
4. Інформаційно-практичний семінар «Доступні фінансові ресурси для представників аграрного бізнесу Вінницької області». URL: <http://www.vin.gov.ua/dep-apr/9045-informatsiino-praktychnyi-seminar-dostupni-finansovi-resursy-dlia-predstavnykiv-ahrarnoho-biznesu-vinnytskoi-oblasti-2>.
5. Ключові напрями програми підтримки аграрного сектору у рамках Державного бюджету на 2018 рік. URL: <http://www.vin.gov.ua/dep-apr/8929-kliuchovi-napriamky-prohram-pidtrymky-ahrarnoho-sektoru-u-ramkakh-derzhavnoho-biudzhetu-na-2018-rik-ozvuche>.
6. Логоша Р.В. Стан та тенденції розвитку підприємств м'ясопереробної галузі України. Збірник наукових праць ВНАУ. Економічні науки. 2012. № 3(69). С. 125-129.
7. Офіційний сайт Вінницької обласної державної адміністрації. URL: <http://www.vin.gov.ua/>.
8. Офіційний сайт Головного управління статистики у Вінницькій області. URL: www.vn.ukrstat.gov.ua.
9. Офіційний сайт Української аграрної конфедерації. URL: <http://agroconf.org/>.
10. Розпорядження про розподіл коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою 2801540 «Державна підтримка галузі тваринництва» на 2017 рік. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250287367>.
11. Руденко М.В., Шаповал О.С. Проблеми підприємств м'ясопереробної галузі України в період кризи. Вісник КДУ ім. М. Остроградського. 2010. Вип. 2(61).4.1. С. 147-149.
12. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250287367>.
13. Food and Agriculture Organization of the United Nations. URL: <http://www.fao.org/home/ru/>.